

Skaliczki Judit: Stratégiai tervezés

Szakirodalmi szemle

Korszerű könyvtárak – korszerű módszerek
A könyvtári menedzsment füzetei I.

Skaliczki Judit
STRATÉGIAI TERVEZÉS

Szakirodalmi szemle

1996

SKALICZKI Judit

Stratégiai tervezés : Szakirodalmi szemle /
Skaliczki Judit ; [kiad. az Országos Széchényi
Könyvtár]. - Bp.: OSZK, 1996. - 86 p. - Korszerű
könyvtárak – korszerű módszerek : a könyvtári
menedzsment füzetei,
ISSN 1416-6542 ; 1.)
ISBN 963 200 363 2

Gyorsan változó világunkban a tervezés módszereinek is törvényszerűen változniuk kell. Miután semmi sem örök, csak a változás, így természetesnek kell vennünk azoknak a módszereknek a megjelenését, amelyek az állandó változások közepette is lehetővé teszik a célratoró és hatékony tervezést.

Skaliczki Judit Stratégiai tervezés című kötete ennek a felismerésnek a jegyében született. A szakirodalmi szemle készítésének klasszikus szabályai szerint a szerző először definiálja tárgyát: „A stratégiai tervezés jövő- és változásorientációjú tevékenység. Összetett, komplex folyamat, amelyben számba kell venni és egységbe kell hozni az egymást erősítő, összetartó és az egymást gyengítő, szét-tartó folyamatokat.” A továbbiakban e tervezés érvényességi köréről ejt szót, melynek az a lényege, hogy „minden munkaterület minden munkatársának” foglalkoznia kell a stratégiai tervezéssel, illetőleg részt kell vennie benne, kinek-kinek a saját helyén.

A legnagyobb teret a tervezés folyamatának szánja a szemletanulmány írója, s nem véletlenül, hiszen itt dől el a módszer megismerésének, megtanulásának sorsa. A kiválasztott idézetek sok oldalról igyekeznek megvilágítani a mondanivalót. Ezek után áll a tervezés célja és haszna, mely – nem kétséges – esélyt nyújt a jövő célszerű alakításához.

A szerző komoly szakirodalmi ismeretét és szakmai tisztességét bizonyítja, hogy nem hallgatja el az e tervezési módszerrel kapcsolatos kételyeket, időnkénti erős kritikákat sem. A stratégiai tervezés előkészítésének módszerei közül ismeret nehányat, főként azokat, amelyeket a közgazdasági szakirodalom is hatékonyan alkalmaz (BEST-analízis, BCG-mátrix). Ezek után fordítja figyelmünket a stratégiai terv készítésére, illetőleg arra, hogyan legyen ebből konkrét cselekvési terv, milyen módszerei vannak a stratégiai terv értékelésének.

Mintegy segédeszközként közöl Skaliczki Judit két esettanulmányt. Az egyik Michael Cotta *Schonber* és Maurice B. *Line* munkája, a koppenhágai Business School könyvtárának 1994-ben készült stratégiai terve, a másik ugyanezen szerzőpáros tollából származó részlet *A felsőoktatási könyvtárak értékelése – különös tekintettel a Copenhagen Business School könyvtárára* című munkából.

A kötet irodalomjegyzéke huszoneg tételt közöl, a dolog természetéből következően angol nyelvű forrásokat. A cikkek, előadások között egyetlen magyar szerzőt találunk – e szemletanulmány szerzőjét.

Skaliczki Judit már régóta foglalkozik a könyvtárügyet megújító újfajta gondolkodási szemlélettel, melynek alkalmazása révén a könyvtár és dolgozói nem elszenvedői a változásoknak, hanem tevékeny alakítói is.

Külön aktualitást ad e kötetnek, hogy a törvénykezés folytán lehetővé és szükségessé válik a könyvtári rendszer megújulása.

A tanulmány az országos Széchényi Könyvtár kiadásában, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával, a *Korszerű közkönyvtárak – korszerű módszerek. A könyvtári menedzsment füzetek* című sorozat első tagjaként látott napvilágot.

A kiadvány az alábbi címen rendelhető meg: Országos Széchényi Könyvtár, Kiadványtár. 1827 Bpest, Budavári Palota F épület. Fax: 202-08-04.

Győri Erzsébet

Könyv, könyvtár, olvasó

*Csáky Sörös Piroska
művelődéstörténeti tanulmánykötetéről*

A szerzőt a középkorú és idősebb könyvtáros korosztálynak nem kell bemutatni. A fiatalabbak elolvashatják rövid életrajzát a kötet hátsó borítójáról vagy az UMIL 1. kötetéből. Tájékoztatásul néhány adatot mégis ideírunk: a Trianon után Jugoszláviához csatolt bácskai Óbecsén született 1938-ban. A szülőváros gimnáziumának elvégzése után az újvidéki Tanárképző Főiskolán magyar–francia szakos diplomát szerzett (1959), majd ezt egyetemi magyar szakkal egészítette ki az újvidéki egyetem Magyar Tanszékén 1962-ben. Már egyetemista korában (1960 óta) „bedolgozott” a tanszéki könyvtárba. 1975-től a Magyar Tanszék tanársegéde, docense, majd egyetemi tanára. 1974-ben Budapesten az ELTE

Könyvtártudományi Tanszékén, 1985-ben az újvidéki egyetemen szerzett bölcsészdoktori oklevelet. 1974-től az irodalomtudomány magisztere, 1985-től doktora. Eddig 6 könyvtártudományi-bibliográfiai és egy folklorisztikai önálló kötet és több mint félszáz tanulmánya, cikke, recenziója jelent meg.

Legújabb kötetének tartalma 25 év termése: 1969–1996 között keletkezett művelődéstörténeti és könyvtártudományi (főleg könyv- és könyvtártörténeti, bibliográfiai) tárgyú tanulmányok, cikkek, szakmai konferenciákon, kongresszusokon elhangzott előadások szerkesztett szövege. Az utóbbiak kivételével jórészt utánközlések, de egy részük most jelent meg először ebben a formában. (Pl. eredetileg szerb nyelven elhangzott előadás magyar fordítása.) A már korábban megjelent írások szövegén keveset módosított, csak néhol pótolta újabb adatokkal a régebben publikált közleményeket.

A kötet a 26 közleményt négy tematikus fejezetbe osztja be, ezeken belül időrendet és/vagy logikai rendet alkalmaz. A kötet végén elhelyezett jegyzet tájékoztat az egyes írások, előadások eredeti (első) leelőhelyéről, keletkezésének-elhangzásának idejéről és helyéről.

Az 1. fejezet *Könyv- és nyomdászattörténet* címmel a legsokrétűbb és legnagyobb terjedelmű: 10 tanulmányt/előadást tartalmaz, amelyek közül négy most került közlésre először. Kettő kivételével a 20. századi (1918 utáni) *vajdasági* könyvkiadás történetével foglalkoznak. Ez nyilván úttörő vajdasági retrospektív bibliográfiai munkáinak időhatáraival függ össze. *A vajdasági magyar könyv (1918–1941)* c. tanulmánya a hasonló című bibliográfia problémacentrikus kutatásmódszertani összegezése 1985-ös évjellel. Valószínűleg a már elkészült, de csak 1988-ban megjelent kötet előzetes szinopszisa az 1985-ben megvédett irodalomtudományok egyetemi doktora tudományos fokozathoz. (A kötetvégi jegyzet e tanulmány céljáról, funkciójáról sajnos nem ír.) Ide kívánczik egy javaslat a hasonló címen 1988-ban megjelent bibliográfiával kapcsolatban: jó lenne a kötet 2. átdolgozott és bővített kiadását az egész Jugoszlávia területére kiterjeszteni, bedolgozva az utóbbi évtizedben előkerült köteteket és hasznosítva az első kiadás után megszerzett kutatásmódszertani, bibliográfiai leírási és szerkesztési tapasztalatokat. (Nem állok egyedül azzal a véleménnyel, hogy ez a bibliográfia tartalmi teljességét, leírási és szerkesztési módszerét illetően mélyen alatta marad a 15 évvel korábban, 1973-ban publikált *A jugoszláviai magyar könyv. 1945–1970.* c. kötetnek.)

A könyv- és lapkiadás kulturális, gazdasági és jogi feltételei a Vajdaságban (1918–1941) c. tanulmánya a budapesti Magyarságkutató Intézet által 1990-ben rendezett konferencián elhangzott előadás írott változata. Főként sajtó- és szerzői jogi, alkotmánytörténeti szempontból tárgyalja anyagát. E korszak kiadástörténetéhez tartozik még *Szenteleky és az intézményes könyvkiadás kezdetei* c. előadása (= *Híd*, 1993. 7–8. sz.), amely a Szenteleky Kornél irodalmi levelei 1927–1933 c. kettős impresszumú és szerkesztőjü (Zombor–Bp. 1943., Bisztray Gyula és Csuka Zoltán) kötetet használta forrásul.

Három nagyobb, különböző szempontú és időhatárú, de egyformán bibliográfiai alapozású tanulmány foglalkozik az 1945 utáni könyvkiadással. A *Magyar Szó kiadói tevékenysége 1945–1983* c. közleménye (= *Híd*, 1985. 12. sz.) évről évre haladva ismerteti a hírlap kiadói tevékenységét, naptárainak 1965–1981 kö-

zötti irodalmi anyagát. A tanulmány végén 95 tételes részletes bibliográfiában írja le a lap kiadói tevékenységének produktumait. A *Naptár és irodalom a Vajdaságban (1984–1994)* (= Híd, 1994. 12. sz.) az előbbi cikk folytatása, ui. a Magyar Szó naptárait elemzi szépirodalmi szempontból. A végén az elemzett naptárak részletes leírását adja. A harmadik tanulmány *Magyar nyelvű egyházi kiadványok a Vajdaságban 1945–1995* címmel eredetileg a 4. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson (Róma, 1996) elhangzott előadás először publikált írott változata. Ez az írás (és a bázisát képező bibliográfiai gyűjtés) műfaji és időbeli szempontból is kiegészíti a szerző *Jugoszláviai magyar könyv 1945–1970 c. bibliográfiáját*. (Az itt nem közölt, mert még le nem zárt bibliográfia közel 500 tételt tartalmazott a tanulmány megírása idején.)

Két kisebb, helyi nyomdászattörténeti témájú előadása közül tárgyidőszakát és megjelenését tekintve is első *Az alsólendvai nyomda és nyomdáink szerepe a reformáció korában* címet viseli. Eredetileg a Hungarológiai Intézetben rendezett művelődéstörténeti konferencián hangzott el 1974-ben. Írott változata kissé didaktikus: túl nagy általános elméleti és történeti háttérrel vázol fel. Jegyzetapparátusa szerint főleg magyar, szlovén és horvát nyomda- és könyvtártörténeti összefoglalókra és az RMNy 1. kötetére támaszkodott. Másik nyomdatörténeti tanulmánya – *A becsei nyomdák történetéből* – eredetileg az újvidéki rádióban 1985-ben elhangzott előadás volt, a becsei nyomdák 110 éves jubileuma alkalmából. A könnyed stílusú előadás komoly levéltári és korabeli sajtó-forrásokra támaszkodott a szöveg közben elhelyezett hivatkozások szerint.

A kötet 2. fejezete a *Könyvtáros, könyvtár* címet viseli. Három előadása a könyvtárosképzéssel foglalkozik, közülük kettő itt jelent meg először. *A Hivatás vagy szakma?* című (elhangzott szerb nyelven a Jugoszláv Könyvtáros egyesületek Szövetségének 1990. évi közgyűlésén) egy szép Hamvas Béla-idézet vezet be. Az apparátussal nem terhelte, ám több kérdőíves kutatás eredményét is feldolgozó előadás a könyvtáros személyiségével, pályaképével foglalkozik. Végül szól a könyvtárosképzés hatékonyságáról, kérdőjeleiről s az 1975-ben indult vajdasági egyetemi könyvtárosképzés folyamatos elsorvadásáról. A kötetnek talán a legszébb és legelgondolkodtatóbb írása. – *A Könyvtárosképzés Jugoszláviában* ugyancsak könyvtárosegyleti előadás 1978-ból. (A szerb szöveg tömörített magyar nyelvű változatát a *Könyvtári Figyelő* 1980/2. száma közölte.) Az 1971–1978 közötti bázisidőszakra nézve tekinti át a képzés 3 szintjének helyzetét és a továbblépés lehetőségeit. – *Könyvtárosképzésünk jelene, múltja, jövője c.* 1987-ben az újvidéki egyetem Magyar Tanszékén elhangzott előadása első közlés. Az 1975/76-ban bevezetett ún. ágazati oktatás eredményeit és a 80-as évek elején bekövetkezett megtorpanását taglalja. – *Észrevételek a bibliográfiáról* közös címmel két hazai bibliográfiai tanácskozásra (1987, 1995) készült, eredetileg szerb nyelvű, három előadásának magyarra fordított, némileg módosított szövege található. Kissé túl didaktikusan és idézeteket közölve a bibliográfia-készítés általános követelményeiről, a személyi bibliográfiákról (Nádas Péter személyi bibliográfiájának konkrét és érdekes elemzésével), majd a helyismereti bibliográfiákról, idézve a fogalmi-tipológiai meghatározásokat Bényei Miklós: *Helyismereti tevékenység a könyvtárakban* (1994), és a *Könyvtári tájékoztatás 1. Általános tájékoztatás c. tankönyvből* (1975), végül a *Könyvtárosok kislexikonából* (1989) – konkrét mű elemzése nélkül. Utoljára a nemzeti bibliográfiáknak az

oktatásban betöltött szerepéről, az újvidéki Bölcsészettudományi Kar könyvtárának felhasználóiról, a Magyar Tanszék hallgatói számára indított Szakirodalmi tájékoztatás c. tantárgy bevezetésének tapasztalatairól ír. – *Hungarika-kutatás a Vajdaságban* (Egy dolgozat vázlatja, amely nem hangzott el a Magyar Könyvtárosok III. Szakmai Találkozóján) címmel és magyarázó alcímmel megjelent írása és a jegyzetben közölt kommentárja – „A Magyar Könyvtárosok Találkozására készült, 1992-ben” – kielégítésre szorul. Valójában a szakmai találkozó Bibliográfiai szekciójának bevezető előadásában elhangzott, illetve a vajdasági vonatkozásban el nem hangzott értékelést fájlalja, s ezzel a később megküldött írásbeli hozzászólással kívánja a hiányt pótolni. A közlés érdekessége, hogy az utólag, de még 1992-ben megküldött dolgozatot mégis publikálta a találkozó előadásait kötetbe szerkesztő és 1996-ban kiadó nemzeti könyvtár. (Erről a szűkebb bevezetőjű és bibliográfiai apparátusú változatról nem tesz említést a szerző jegyzetapparátusa.) – *Az állomány elhelyezésének szerepe az olvasószolgálatban* (Az Újvidéki Bölcsészettudományi Kar tapasztalatainak összehasonlító vizsgálata a külföldi irodalomban leírt gyakorlattal) című és alcímű tanulmány (eredetileg az I. Nemzetközi Könyvtárépítési Szaktanácskozáson, 1987-ben Szarajevóban elhangzott előadás) sokkal érdekesebb és komplexebb, mint amire a cím utal.

A 3. fejezet *Az olvasó* címet viseli és nyolc tanulmányt, előadást tartalmaz. Közülük kettő első közlés. *Az író mint olvasó a két világháború között* c. tanulmány első része a *Van-e olvasóréteg a Vajdaságban?* részcímmel a 20-as 30-as évek irodalmi és egyéb sajtójából szemelgeti ki a válaszokat. A főcíme a cikk második része válaszol, főként a Hétről-hétre 1934-es évfolyamának hasábjain

Magister (Kiss Vilmos) által végzett olvasásszociológiai felmérés ismertetésével. – A második első közlés egy kiállítási megnyitó: *Gál László hagyatéka a Magyar Tanszék könyvtárában*, 1995-ből. A *Könyv, könyvtár, olvasó* c. – egyben kötetcímadó – tanulmány az IFLA 1972. évi budapesti konferenciájára készült adatgyűjtés és feldolgozása. Alapvetően a nemzetiségek könyvvel való ellátását vizsgálja (statisztikai és kérdőíves módszerrel), különös tekintettel a Vajdaság 21 – jelentős mértékben magyarlakta – településére. (Az 1973-as évjelzésű tanulmányból nem derül ki, hogy elhangzott-e az IFLA konferencián ez az előadás.) – *Az olvasás öröme – avagy olvasóvá nevelés szépirodalommal* c. jól tagolt és érdekes előadása nemcsak elhangzott a 9. Európai Olvasáskonferencián 1995-ben Budapesten, hanem ezt követően két folyóirat: a *Híd*, 1995. 10–11. és a *3K* 1996. 3. szám is leközölte. – Sinkó Ervintől két cikke is megjelent: *Sinkó Ervin könyvei között* (Tanulmányok 1. füz. 1969.) az újvidéki egyetem Magyar Tanszékének adományozott könyvtár könyveiből az ajánlások egy részét adja közre; a *Sinkó Ervin – az olvasó* (Tanulmányok 10–11. füz.; Sinkó emlékkönyv, 1977–78.) a fent említett hagyatékok elemzi sokrétűen: az író könyvbejegyzéseinek, naplójának stb. feldolgozásával. A *Kosztolányi, az olvasó* az első helyen említett „Az író mint olvasó...” témakörhöz kapcsolódik és egyik legfrissebb tanulmányának (Üzenet, 1996. 1–3. sz.) utánközlése. Főként az író levelezésére és naplójára támaszkodik.

A 4. *Kapcsolattörténet* c. fejezet a Hungarológiai Intézetben rendezett kapcsolattörténeti konferencián elhangzott két előadásának a Hungarológiai Közleményekből (1988. 1–2., 4. sz.) átvett utánközlése. Az egyik *VUK és az Egyetemi Nyomda* címet viseli és nyomdatörténeti művekre (főleg Käfer István monográfiájára), helytartótanácsi levéltári segédletre és Vuk publikált levelezésére támaszkodik. A másik – *A jugoszláv népek irodalma magyar nyelven (1957–1987)* – nem bibliográfiai tanulmány, bár adatait kiadói és egyéb bibliográfiákból meríti, amelyek egy részét maga készítette korábban (pl. a Forum Kiadó bibliográfiáját). Itt főleg a műfordítók felől vizsgálja tárgyát, s ilyen szempontú, elrendezésű bibliográfiát csatol tanulmányához. – *A NIN-díj 1954–1995* c. bibliográfiai tanulmányában azt vizsgálja, hogy a díjazott művek mennyi idő múlva jelentek meg magyar fordításban, illetve hogyan hatott a díj az olvasottságra.

A kötet a *Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság kiskönyvtára Művelődés és helytörténet* c. sorozatának 6. tagjaként jelent meg – mindössze 400 példányban – a Határon Túli Magyar Könyvkiadás Támogatása Kuratóriumának anyagi segítségével. Csak remélni lehet, hogy minden nagyobb hazai közönyvtárba és könyvtártudományi tanszékre is eljut.

Kertész Gyula

Az ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR újdonsága a világhálón (WWW)

1997. július 1-től félhavonta elektronikus folyóiratként is megjelenik és ingyenesen hozzáférhető (olvasható) az OSZK honlapjáról a Magyarországon megjelent könyvek bibliográfiája

Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiája – WWW címen.
Az MNB KB – WWW mindenkori legfrissebb 5 számának URL-je:

<http://www.oszk.hu/mnbkb/>

A bibliográfia tartalma megegyezik a nyomtatott MNB KB tartalmával, szerkezete a könnyebb áttekinthetőség érdekében annál egyszerűbb: a tételeket a törzsrészben az ETO főtablázatának megfelelő 9 szakfejezetbe csoportosítva, azokon belül betűrendes elrendezésben adja közre. A törzsrészt mutatók követik, egy egybeszerkesztett betűrendes (név-, cím-, tárgyi melléktétel) mutató és egy ISBN mutató. A mutatókban feltüntetett tételazonosítók a bibliográfiai tételekre hivatkoznak, s azok kiválasztásával a tételek egyenként is megjeleníthetők.

REKORDLETÖLTÉSI LEHETŐSÉGEK

Az MNB KB – WWW nemcsak olvasható a hálózaton, hanem előfizetés esetén a benne megjelentetett és a felhasználó által kiválasztott rekordok a hálózatról közvetlenül letölthetők HUNMARC formában. A felhasználó ötféle karakterkészlet közül választhat.

BEMUTATÓ RENDSZERE

A szolgáltatás kipróbálásához bárki számára rendelkezésre áll egy **Bemutató rendszer**, amely áttekinthetővé teszi a füzetek tartalmát és elrendezését, tájékoztatót nyújt a gyűjtőkörrel, a bibliográfia szerkezetéről, az alkalmazott szabványokról, a tételek szerkezetéről és a társkiadványokról. A HUNMARC letöltéshez szükséges tudnivalókról külön Sűgő tájékoztató. A **Bemutató rendszer** és a hozzá tartozó HUNMARC letöltés **használatára ingyenes.**

ELŐFIZETÉSI DÍJAK

A HUNMARC rekordszolgáltatás belföldi előfizetőinek a belépés kezdő összege
1000,- Ft + 12% ÁFA

Az elszámolási rendszer rekordonként 10,- Ft + ÁFA árat számol fel, amíg a belépő összeg el nem fogy. Az előfizetés megújítására vonatkozó információkat a szolgáltatáshoz tartozó tájékoztató közli.

Előfizetési/levelezési cím: mnbkb@oszk.hu

Országos Széchényi Könyvtár
1827 Budapest, Budavári Palota F. épület
Telefax: 202-0807